

Metodické usmernenie č. 7/2003 k riadeniu rizika krajiny (country risk)

Účel

Zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách ustanovuje v §32 ods. 3, písm. a) a b) povinnosť pre banky a pobočky zahraničných bánk dodržiavať pravidlá obozretného podnikania tak, aby neprekročili ustanovené pomery majetkovej angažovanosti k vlastným zdrojom, prípadne k aktívam alebo skupinám aktív vo vzťahu k štátom a zemepisným oblastiam.

Národná banka Slovenska nestanovila limity majetkovej angažovanosti vo vzťahu k štátom a zemepisným oblastiam, banky však v zmysle zákona majú povinnosť riadiť riziko, ktoré z takýchto angažovaností vyplýva.

Národná banka Slovenska vydáva toto metodické usmernenie pre banky a pobočky zahraničných bánk k riadeniu rizika krajiny.

Predmetné usmernenie je zaradené do kategórie „**Proces riadenia rizík**“.

Obsah

Predmetné usmernenie v prvej časti definuje riziko krajiny a vymenúva prvky účinného riadenia rizika krajiny. V druhej časti usmernenia je podrobnejšie popísaný proces riadenia rizika krajiny.

Definícia

Riziko krajiny predstavuje riziko že suverénny dlžník (vláda, centrálna banka) v určitej krajine nebude schopný alebo nebude ochotný splniť svoje záväzky voči zahraničiu a ostatní dlžníci v danej krajine nebudú schopní splniť svoje záväzky z dôvodu toho že sú rezidentom tejto krajiny.

Prvky účinného riadenia rizika krajiny

Účinný proces riadenia rizika krajiny zahŕňa nasledovné kroky:

- Účinný dohľad predstavenstvom banky,
- Primeraná politika a postupy riadenia rizika,
- Správny systém merania a reportovania
- Účinný proces analýzy rizika krajiny a hodnotenie jednotlivých krajín
- Určenie limitov majetkovej angažovanosti pre jednotlivé krajiny
- Pravidelné vyhodnocovanie podmienok v jednotlivých krajinách
- Zodpovedajúce mechanizmy internej kontroly

1. Účinný dohľad predstavenstvom banky

Predstavenstvo banky je zodpovedné za:

- schvaľovanie politiky banky pre oblasť jej medzinárodných aktivít v súlade so strategickými zámermi banky
- prehodnocovanie a schvaľovanie limitov majetkovej angažovanosti pre jednotlivé krajiny a zemepisné oblasti
- pravidelnú kontrolu majetkovej angažovanosti a dodržiavania stanovených limitov

2. Primeraná politika a postupy riadenia rizika krajiny

Vedenie banky je zodpovedné za rozpracovanie a implementáciu schválenej politiky do jasne definovaných postupov pre riadenie rizika krajiny. Vedenie by malo jasne určiť vo svojom organizačnom usporiadaní osoby, výbory a organizačné jednotky banky, ktoré sú zodpovedné za riadenie rizika krajiny tak, aby bolo zabezpečené oddelené riadenie rizika od vykonávania bankových činností.

Implementácia politiky banky pre riadenie rizika krajiny by mala viesť k:

- stanoveniu limitov angažovanosti v jednotlivých krajinách a zemepisných oblastiach
- stanoveniu povinností a zodpovedností v procese riadenia rizika krajiny
- definovaniu povolených a nepovolených typov obchodov

3. Správny systém merania a vykazovania

Systém pre meranie majetkovej angažovanosti banky v jednotlivých krajinách by mal byť prispôsobený povahe a rozsahu zahraničných aktivít banky, preto nie je možné určiť jednoznačný systém merania vhodný pre všetky banky. Banky by mali mať systém pre komplexné zachytenie všetkých významných angažovaností a tento systém by mal poskytovať dostatočne detailné informácie pre analýzu rizík vykonávanú bankou. Systém by mal zahŕňať všetky oblasti aktivít banky v iných krajinách.

Systém pre meranie majetkovej angažovanosti banky by mal pravidelne poskytovať vedeniu banky informácie o majetkovej angažovanosti v zahraničí. Vhodná frekvencia a štruktúra reportov pre vedenie banky je závislá od významnosti aktivít banky v zahraničí a od typu obchodov so zahraničnými subjektmi.

Systém pre meranie majetkovej angažovanosti by mal banke umožňovať sledovať jednotlivé angažovanosti podľa troch hľadísk:

1. zohľadnenie prerozdelenia rizika
2. sledovanie angažovanosti na konsolidovanom základe
3. sledovanie angažovanosti podľa jednotlivých krajín

Prerozdelenie rizika

Prerozdelenie rizika predstavuje možnosť, že konečné riziko vyplývajúce z majetkovej angažovanosti je v inej krajine, ako je krajina pôvodného dlžníka. Z tohto dôvodu je vhodné sledovať angažovanosti podľa dvoch základných kritérií:

1. krajina dlžníka
2. krajina v ktorej leží konečné riziko

Krajina dlžníka predstavuje krajinu v ktorej je dlžník rezidentom. Krajina v ktorej leží konečné riziko predstavuje krajinu, do ktorej bolo riziko presunuté. Presun rizika môže byť spôsobený viacerými faktormi, napr. záruka za poskytnutý úver je poskytnutá subjektom z inej krajiny ako je krajina dlžníka alebo rezidentom je pobočka zahraničnej banky.

Sledovanie angažovanosti na konsolidovanom základe

Nástrojom na získanie komplexného obrazu o majetkovej angažovanosti banky voči dlžníkom z iných krajín je sledovanie majetkovej angažovanosti aj na konsolidovanom základe. V tejto súvislosti by mala banka sledovať angažovanosti:

1. celková majetková angažovanosť konsolidovaného celku voči jednotlivým krajinám
2. celková majetková angažovanosť banky voči jej zahraničným pobočkám a dcérskym spoločnostiam
3. individuálne majetkové angažovanosti jednotlivých zahraničných pobočiek a jednotlivých členov konsolidovaného celku

Sledovanie angažovanosti podľa jednotlivých krajín

Majetková angažovanosť banky voči jednotlivkej krajine zahŕňa všetky súvahové a podsúvahové obchody banky voči dlžníkom, ktorí sú rezidentom danej krajiny. Celkovú majetkovú angažovanosť banky voči krajine je vhodné sledovať podľa viacerých kritérií ako napr.:

1. súvahové a podsúvahové obchody
2. zostatková doba splatnosti
3. zmluvná doba splatnosti
4. typ dlžníka (suverénny dlžník, banka, corporate, retail a pod.)

4. Účinný proces analýzy rizika krajiny a hodnotenie jednotlivých krajín

Analýza rizika jednotlivých krajín realizovaná bankou závisí od veľkosti jej angažovanosti v zahraničí a od prostriedkov vynaložených na analýzu.

Proces analýzy rizika krajiny by mal zahŕňať minimálne tieto hľadiská:

- analýza by mala obsahovať dostatok kvantitatívnych a kvalitatívnych ukazovateľov zhodnocujúcich riziko krajiny v ktorej banka má alebo plánuje mať angažovanosť
- analýza jednotlivých krajín by sa mala robiť minimálne raz za rok a v období medzi jednotlivými analýzami by mal byť zabezpečený efektívny systém na monitorovanie vývoja v krajinách
- analýza by mala zahŕňať všetky zložky rizika krajiny ako aj riziká spojené s konkrétnym skupinami protistrán na ktoré sa banka zameriava v obchodnej stratégii
- analýza by mala byť dostatočne zdokumentovaná a jej závery zaslané jednotlivým útvarom banky tak, aby všetky organizačné zložky, ktoré rozhodujú o výške angažovanosti pri jednotlivých obchodoch mali potrebné informácie pre rozhodovanie
- prostriedky vynaložené na analýzu rizika krajiny by mali byť adekvátne rozsahu a komplexnosti medzinárodných aktivít banky
- výsledky analýzy banky by mali byť porovnávané s výsledkami analýz externých subjektov, napr. ratingových agentúr

Analýza rizika krajiny zahŕňa zvyčajne tri skupiny ukazovateľov:

- ukazovatele politického rizika

- ukazovatele ekonomického rizika
- ukazovatele finančného rizika

Politické riziko

Cieľom stanovenia stupňa politického rizika krajiny je zhodnotiť politickú stabilitu krajiny.

Medzi parametre politického rizika, ktoré je vhodné sledovať patria:

- stabilita vlády
- sociálno-ekonomické podmienky
- investičné prostredie
- vnútorné konflikty v krajine
- vonkajšie konflikty krajiny

Ekonomické riziko

Cieľom stanovenia stupňa ekonomického rizika krajiny je zhodnotiť celkovú ekonomickú silu ekonomiky krajiny.

Medzi parametre ekonomického rizika ktoré je vhodné sledovať patria:

- podiel hrubého domáceho produktu (HDP) na obyvateľa
- rast HDP
- miera inflácie
- podiel bilančného zostatku štátneho rozpočtu na HDP
- podiel bežného účtu platobnej bilancie na HDP

Finančné riziko

Cieľom stanovenia stupňa finančného rizika je poskytnúť prostriedok na hodnotenie schopnosti krajiny splácať svoje zahraničné záväzky.

Medzi parametre finančného rizika, ktoré je vhodné sledovať patria:

- podiel zahraničného dlhu na HDP
- podiel dlhovej služby k ročnej hodnote exportu
- podiel bežného účtu (účet platobnej bilancie) k hodnote ročného exportu
- devízové rezervy na pokrytie dovozu v mesiacoch
- stabilita výmenného kurzu meny

Priradenie rizikového stupňa krajine (rating krajiny) sumarizuje závery analýzy rizika krajiny. Je dôležitou súčasťou riadenia rizika, lebo poskytuje rámec pre určenie limitov angažovanosti, ktoré odrážajú ochotu banky znášať riziko. Rizikový stupeň krajiny môže byť stanovený rozdielne pre rozdielne typy obchodov a typy partnerov, keďže vlády jednotlivých krajín niektoré obchody preferujú a stanovujú im iné prijateľnejšie podmienky pre splácanie.

Analýza a vyhodnotenie rizika krajiny je zložitý proces, ktorý nemôže byť jednotný pre celý bankový sektor. Banky by si mali vytvárať vlastné postupy hodnotenia jednotlivých krajín, alebo môžu použiť externé hodnotenia agentúr, ktoré sa zaoberajú hodnotením rizika krajiny.

Existuje viacero agentúr, ktoré sa zaoberajú hodnotením rizika krajiny a vyhlasujú rating jednotlivých krajín, napr. Standard&Poor's, Moody's, Fitch IBCA a iné. Údaje možno čerpať z medzinárodných inštitúcií ako Svetová banka alebo Medzinárodný menový fond. Významný zdroj informácií môže byť napr. International Country risk Guide vydávaný The PRS Group alebo International Risk & Payment Review vydávaný Dun & Bradstreet.

5. Určenie limitov majetkovej angažovanosti pre jednotlivé krajiny

Na základe analýzy jednotlivých krajín a svojich obchodných zámerov by si banka mala stanoviť limity majetkovej angažovanosti pre jednotlivé krajiny a zemepisné oblasti.

Stanovenie limitov pre jednotlivé krajiny by malo zohľadňovať:

- stratégiu banky v jej medzinárodných aktivitách
- riziko danej krajiny a ochotou banky podstupovať riziko
- hľadanie obchodných príležitostí v zahraničí
- podpora medzinárodných obchodných aktivít domácich zákazníkov

Limity majetkovej angažovanosti pre jednotlivé krajiny by mali byť schvaľované vedením banky, prípadne príslušným výborom banky. Banka by mala stanovené limity pravidelne prehodnocovať. Dodržiavanie limitov by malo byť v banke pravidelne kontrolované a o prípadných prekročeníach limitov by malo byť informované vedenie banky.

Pri stanovovaní limitov treba zväžiť, či bude platiť jeden limit pre všetky aktivity alebo sa limit rozdelí podľa jednotlivých produktov, priemyselných odvetví alebo podľa typov obchodných partnerov.

Pri stanovovaní limitov pre jednotlivé krajiny je vhodné zobrať do úvahy aj širší, regionálny rámec, keďže problémy v jednej krajine môžu zasiahnuť aj ostatné krajiny v regióne. Podobné vplyvy môžu existovať aj v krajinách zemepisne vzdialených, ale so silnými politickými či ekonomickými väzbami.

6. Pravidelné vyhodnocovanie podmienok v jednotlivých krajinách

Banka by mala neustále monitorovať podmienky v krajinách, v ktorej má angažovanosť. Zdroje vynakladané na monitorovanie by mali byť adekvátne výške a rozsahu angažovanosti a aj budúcej angažovanosti. Je vhodné využívať informácie z vlastných pobočiek či zastúpení v daných krajinách, alebo z ratingových agentúr.

7. Interná kontrola

Banka by mala mať zavedený primeraný systém vnútornej kontroly procesu riadenia rizika krajiny, ktorého súčasťou je

hodnotenie dodržiavania stanovených pravidiel pre riadenie rizika krajiny ako aj nezávislé prehodnocovanie účinnosti systému riadenia rizika krajiny.

V Bratislave, 11.7.2003

Ing. Milan Horváth v. r.
vrchný riaditeľ
úseku bankového dohľadu